

Doğada Geceyi Sevenler

Dünya'mıza ışık veren Güneş'in durumuna göre gün, ikiye ayrılır: Gece ve gündüz. Gecenin, Güneş'in batışından doğuşuna kadar süren karanlık, gündüzünse Güneş'in doğuşuyla batışı arasındaki aydınlık olduğunu herkes bilir. İnsanlar genellikle günün bu aydınlık zamanlarında daha etkin yaşarlar. Gün aydınlandığında çocuklar okula, anne ve babalarsa işlerine gider. Hava karardığında, insanların çoğu günlük etkinliklerini bitirip evlerine döner ve geceyi burada geçirirler. Oysa doğada, günlük etkinliklerini gerçekleştirmek için gündüz yerine geceyi yeğleyen canlılar da vardır. Bu canlılar, geceleri etkin olurlar ve birçok özellikleri geceleri yaşamaya daha uygundur. Neden kimi hayvanlar geceleri, kimileriye gündüzleri dolaşır? Geceleri dolaşan hayvanların hangi özellikleri onların karanlıktaki yaşamlarını kolaylaştırır? Gelin birlikte öğrenelim.

Gezi amacıyla ormanlara, kırlara ya da bozkıra gitmişsinizdir. Uçsuz bucaksız bozkır düzlüklerinde belki hiç hayvan göremezsiniz. Ancak, çok yakından baktığınızda çekirgeler, karıncalar, havada uçuşan kelebekler ya da değişik birkaç böcek görebilirsiniz. Ormanlık ya da yeşillik bölgelerdeyseniz ve şanslıysanız daha büyük hayvanlar görebilirsiniz. Bu, belki yavaşça oradan geçen bir kaplumbağa olabilir. Bir su birikintisinin yanındaysanız, gürültücü bir kurbağaya rastlayabilirsiniz. Biraz dikkatliyseniz belki hızla kaçan bir kertenkele bile görebilirsiniz. Gündüzleri gördüğünüz kuşlar da bulunduğunuz yerdeki canlılığın bir göstergesidir. Bu hayvanlar, genelde yaşamsal etkinliklerini gündüzleri yapan hayvanlardır. Gündüzleri bu hayvanlarda farkedilir bir hareketlilik vardır.

Bu durum insanlar için de geçerlidir. İnsanlar, günlük işlerini bitirebilmek için gündüzleri durmadan koşuştururlar. Gece karanlığı çöktüğündeyse, insanların çoğu evlerine döner, günün yorgunluğunu atmak için, gece uykuya dalarlar. Uyku bir yönden, bir sonraki gün için güç toplamaya yarar. Peki yatağa yatıp

Baykuşların kulakları ve gözleri onları kör karanlıklarda bile usta birer avcı olmalarını sağlar. Baykuşlar geceleri uçmayı ve avlanmayı gerçekten çok severler.

uyduğunuzda doğadaki tüm canlılar da uyur mu? Gündüz gördüğünüz böcek ve diğer hayvanların tümü yuvalarına mı gider? Akşam olup da ortalık karardığında doğadaki hareketlilik biter mi?

Karanlıkta Dolaşabilmek

Gece karanlık olduğu için çevremizi tam olarak göremeyiz. Bu nedenle dışarıda, gündüz olduğu kadar rahat dolaşamayız. Karanlıkta görebildiğimiz, belki de sadece gölgeler veya karartılardır. İnsanlar, karanlıkta görememe sorununu kullandıkları yapay ışıklarla (bir sokak lambası ya da bir el feneri) çözerler. Lambalarla aydınlatılmış bir sokakta yeterince ışık olduğu için rahatça ve hızlı bir şekilde yürüebilirsiniz. Çünkü, çevrede görebilmenize yetecek kadar ışık vardır. Biz insanlar, günümüzde bilim ve teknoloji sayesinde geceleri, gündüz olduğu zamanki gibi yaşayabiliriz. Peki geceleri, yalnızca Ay ışığından yararlanabilen kimi hayvanlar dışarıda rahatça nasıl dolaşabiliyorlar?

Bir hayvanın yaşamsal etkinlikleri arasında ilk sırada beslenme vardır. Geceleri dolaşan hayvanların öncelikle karanlıkta

besinlerini bulmaları gerekir. İyi koku alan burnu sayesinde bir tarla faresi buğday tanelerinin yerini kolayca belirler. Kokusunu aldığı buğdaylara ulaşmasına karanlıkta bile yeterince görebilen gözleri yardımcı olur. Bu farelerin gördükleri bizim gördüğümüz gölgelere ve karartılara benzer ve o, bu karartıları izleyerek yolunu bulmaya alışkındır. Bir insan karanlıkta düz bir yolda bile zor yürürken, fareler gibi gececil hayvanlar özel yapıdaki gözleri sayesinde geceleri birçok yaşamsal ihtiyaçlarını giderebilirler. Yiyeceklerini kolayca bulurlar, yuvalarına rahatça ulaşabilirler ve tehlikelerden hızla kaçabilirler.

Gözler bir gececil hayvan için gerçekten önemli olsa da bazı durumlarda yetersiz kalabilir. O zaman da, öteki duyu organları, hayvanın çevresini algılamasına yardımcı olur. Bir baykuş geceleri fare avlarken, avının yerini kulakları sayesinde kesin olarak bulur. Baykuşlar diğer gececil hayvanlar gibi, çevrelerini karanlıkta çok iyi görebilirler. Fakat tamamen karanlık bir ortamda bile rahatça avlanabilmelerini, çok iyi duyabilen kulaklarına borçludurlar. Baykuşun bu kadar iyi duyabilmesinin bir nedeni, kulaklarından birinin, diğerinden daha aşağıda olmasıdır. Baykuşun duyduğu sesler yukarıdaki kulağına daha geç ulaşır. Bu hayvanların avlarının yerini

daha kolay bulabilmeleri, işte bu çok küçük zaman aralığı sayesinde. Ayrıca baykuşlar kulaklarının özel yapısı sayesinde, kulaklarını bir radar gibi sesin geldiği yöne doğru çevirebilirler.

Yarasalar da yönlerini bulmada kulaklarından yararlanırlar. Bizim duyamadığımız şiddette çıkarttıkları sesler yarasaların önünde bulunan engellere çarpıp geri döner. Sesi tekrar duyma süresine göre, yarasa engelin nerede olduğunu ve ne kadar uzakta olduğunu gözlerini hiç kullanmadan bulabilir. Yarasalar avlanırken de aynı yöntemi kullanırlar. Bu yöntem onları, yaşadıkları ortam çok karanlık olsa da, usta birer avcı yapar.

Genellikle geceleri avlanan çingiraklı yılanlar, görme ve işitme duyularının dışında, kızılötesi ışınları da algılamalarına olanak tanıyan duyulara sahiptirler. Kızılötesi ışınları algılayabilmek, yakınımızdaki bir canlının vücut sıcaklığını hissetmeye benzer. Çingiraklı yılanlar bu duyuları sayesinde, başlıca yiyecekleri arasında olan farelerin yerini bulabilir, çok karanlık gecelerde bile kolaylıkla beslenebilirler. Yılanlar, ayrıca dilleriyle yakın çevrelerindeki

Etkinliklerini gece sürdüren hayvanlardan biri de yarasalardır. Yarasaların görme duyusu çok zayıftır. Ancak, karanlıkta yön bulma konusunda çok beceriklidirler. Bu nedenle onlar için karanlıkta uçmak ya da avlanmak hiç zor değildir.

hareketleri hissedebilirler. Bu sayede, geceleri kendilerine yaklaşan tehlikeleri de farkedebilirler.

Çevrelerine zayıf elektrik yayabilen gececil balıkların, ışsız veya bulanık sularda çevrelerindeki hareketleri hissedebilmeleri de oldukça ilginçtir. Bu tür balıklar, çevrelerinde oluşturdukları zayıf elektrik alanına giren bir canlıyı veya bir engeli algılayabilirler. Çevrelerinde oluşturdukları elektrik alanı, vücutlarının uzantısı gibidir. Bu özellikleri sayesinde yönlerini, yiyeceklerini bulabilirler.

Neden Geceleri Yaşarlar

Doğadaki tüm hayvanların yaşamları, milyonlarca yıldır süregelen bir değişim süreci sonucunda oluşmuş bir denge içinde sürer. Bu doğal denge içinde her canlının doğada kendine özgü bir yeri vardır. Bu denge sayesinde hayvanlar beslenebilir, yuva bulabilir ve çoğalabilirler. Aslında hayvanlar, gece veya gündüz yaşamak konusunda yaptıkları seçimle bir anlamda kendi aralarında doğayı paylaşırlar. Böylece bir ormanda veya bozkırda daha çok hayvan türü bir arada yaşayabilir. Bu paylaşımlarına göre biz hayvanların gececil olup olmadıklarını söyleyebiliriz.

Gececil hayvanlar dediğimizde aklımıza ilk olarak yarasalar gelir. Bunun nedeni, yarasaların yaşam alanlarının hep karanlık yerler olması ve yalnızca geceleri uçmalarıdır. Yaşamsal etkinliklerini gerçekleştirmek için geceleri seçmelerinin nedeni sizce ne olabilir? Gözlerine gelen ışıktan çok rahatsız olmaları mı, yoksa besinlerini ancak geceleri bulabilmeleri mi? Bu sorunun kesin bir yanıtı yok. Yarasalarla ilgili gözümüzden kaçmış veya henüz bulunmamış bir ayrıntı olabilir. Ancak

Birçok böcek türü geceleri daha etkin olurlar. Özellikle yaz geceleri böcek seslerini duymuşsunuzdur. Duyduğunuz bu sesler, daha çok dişileri çekmek isteyen erkek böcekler tarafından çıkarılırlar.

bu hayvanların fazla ışıktan rahatsız olduklarını ve karanlıkta çok iyi birer avcı olduklarını bilmek, bu soruya bir ölçüde yanıt bulabilmemizi sağlayabilir.

Yarasalardan başka gececil hayvanlar arasında kimi fare türlerini de sayabiliriz. Bu farelerin yuvaları yeraltında olduğu için zaten karanlıkta yaşamaya alışkınlardır. Yuvalarından geceleri çıkmalarının nedenlerinden biri, dışarıda kendilerini bekleyen tehlikelerden biraz olsun kaçabilmektir. "Biraz olsun" diyoruz, çünkü bu farelerle beslenen baykuşlar ve tilkiler de geceleri avlanırlar. Baykuş ve tilki gibi

hayvanlar da çeşitli nedenlerden ötürü geceleri beslenirler. İnsanlarla karşılaştırıldığında geceleri çok iyi görebilen bu hayvanların gözleri gündüz daha zor görür. Bu nedenle yönlerini ve besinlerini daha kolay buldukları geceleri hareketli olmayı yeğlerler.

Bunların yanında yılan, kurbağa, kertenkele gibi vucut sıcaklıklarını koruyamayan hayvanlar da vardır. Bu hayvanlar için bulundukları ortamın sıcaklığı çok önemlidir. Bulundukları yer yeterince

Güveler de geceleri etkinliklerini sürdüren canlılardandır. Onlar uçarken yönlerini bulabilmek için Ay ışığından yararlanırlar. Bunu, Ay ışığının vücutlarının tek bir yanında kalmasına dikkat ederek sağlarlar. Bir ışık kaynağının yanından geçerken, durmadan onun çevresinde dönmeye başlamalarının da nedeni budur.

sıcak değilse hareket edemezler. Ya da çok sıcak geçen bir gündüzün ardından, yalnızca serinleyebilmek için, geceleri yuvalarından dışarıya çıkabilirler. Bu tür hayvanların geceleri dolaştığı çok sık görülen bir olay değildir. Başka bir anlamda geceleri yaşamazlar. Fakat vücut sıcaklıklarını istedikleri seviyeye ulaştırana kadar diğer gececil hayvanlarla geceyi paylaşabilirler.

Nedeni ne olursa olsun kimi hayvanların gündüz kimilerininse geceleri etkin olmayı seçmesi, aslında doğal dengenin varlığının başka bir göstergesidir. Hayvanların neden böyle bir seçim yaptıklarını yanıtlamak kolay değildir. Belki karanlıkta rahatça dolaşabildikleri için, belki fazla ışıktan rahatsız oldukları için, belki de serinleyebildikleri için geceyi severler. Yanıt kesin olmasa da bizim gececil hayvanları doğada görebilmemizin kolay olmadığı ortadadır. Onları her ne kadar göremesek de içinde yaşadığımız doğayı onlarla paylaştığımızı ve doğadaki bu dengeyi bozmamamız gerektiğini hatırlamamız şimdilik yeterli...

• • • • • • • • • Faruk Aydıncılar